

*К.А. Куклік, аспірант
Тернопільського національного економічного університету*

ПРОЕКТНЕ ФІНАНСУВАННЯ ЯК ТРАНСКОРДОННА ФІНАНСОВА ОПЕРАЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ У ВИРІШЕННІ ОКРЕМИХ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОБЛЕМ

У статті розглянуто проектне фінансування як транскордонну фінансову операцію та визначено перспективи його використання у вітчизняних реаліях.

Ключові слова: проектне фінансування, фінансовий важіль, експортно-кредитні агентства, лізинг, консорціум, проектна компанія.

Постановка проблеми. Економічна й політична інтеграція національних господарств сприяє поглибленню фінансової глобалізації, яка з позитивними і водночас згубними наслідками взаємозалежності між країнами, характеризується транскордонним рухом капіталів, необхідних для реалізації окремих цілей і загального розвитку національних економік. Всеохоплюючий процес фінансової глобалізації сприяє поширенню широкого спектра різноманітних форм міжнародного кредитування. Інтернаціональний характер проектного фінансування як однієї з форм міжнародного кредиту робить його перспективним методом капіталовкладень для України. Адже проектне фінансування включає цільові вкладення в стратегічні інвестиційні проекти у поєднанні з можливістю акумулювання значних за обсягами та різних за походженням і географічною приналежністю джерел капіталовкладень, які необхідні вітчизняній економіці. Отже, обрана тема дослідження є на сьогодні вкрай актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що в докризовий період проектного фінансуванню присвячувалось все більше уваги в працях вітчизняних фахівців. Вітчизняна наукова думка має незначний арсенал робіт, присвячених проектного фінансуванню, що є порівняно новим продуктом. Комплексно намагаються охопити поняття проектного фінансування такі автори, як Г.О. Брадиш [1], А.А. Пересада [6], Т.П. Куриленко [4]. Інтенсивніше розвиваючись в сусідній Росії, проектне фінансування отримало ширше висвітлення, зокрема, щодо окремих аспектів. Наприклад, у своїй роботі І.І. Попов [8] намагається пояснити природу проектного фінансування, розглядаючи його як комплексну банківську послугу. В.В. Фаузер [9] конкретизує окреслене поняття на прикладі конкретного проекту. Останнім часом з'явилося достатньо інтернет-джерел, присвячених проектного фінансуванню, особливо це офіційні сайти діючих банків, що в докризовий період здійснювали проектне фінансування (щоправда, це швидше кредитування за певними ознаками проектного фінансування, ніж його класична форма). Таким чином, в економічній літературі увага здебільшого приділяється загальним характеристикам проектного фінансування, його

базовим принципам і ознакам, але малодослідженим є проектування переваг даного методу на національні проблеми економіки.

Мета статті – показати доцільність застосування проектного фінансування як транскордонної фінансової операції у вирішенні окремих економічних проблем України. Досягненню поставленої мети сприятиме вирішення таких завдань:

- відображення масштабності інвестиційних проектів, реалізованих методом проектного фінансування, що робить його комплексною операцією міжнародного рівня, та показ впливу фінансового важеля на дохідність інвесторів;
- описати можливості проектного фінансування, акумулювати значний за обсягом капітал шляхом інтеграції зусиль учасників, зацікавлених у реалізації проекту;
- окреслити випадки, в яких доцільно використовувати саме проектний тип фінансування, та спроектувати їх на існуючі потреби української економіки;
- оцінка можливостей використання проектного фінансування у сприянні розвитку експортних операцій з огляду на виняткову важливість їх для української економіки.

Виклад основного матеріалу. Дефініція проектного фінансування зводиться до фінансування інвестиційних проектів (програм) з використанням широкого спектра фінансових інструментів, що проводиться з повним або частковим регресом на ініціатора, а тому зорієнтоване на економічну, технічну та юридичну життєздатність проекту, а не на активи позичальника, що дозволяє збалансувати інтереси всіх учасників з одночасним трансфером проектних ризиків між ними [3, с. 174].

Проектне фінансування як спосіб реалізації інвестиційних проектів має ряд переваг, які вирізняють його з-поміж інших методів капіталовкладень. У межах даного дослідження ми звернемо увагу на переваги проектного фінансування, зокрема як транскордонної операції.

Ефективність реалізації інвестиційного проекту залежить від вибору адекватного методу фінансування. У таблиці 1 наведено кілька прикладів реалізації інвестиційних проектів методом проектного фінансування, їх розгляд дасть змогу виявити певні загальні риси, характерні саме для даного методу.

Бачимо, що в усіх випадках йдеться про досить капіталомісткі проекти, всі ризики, за якими навряд чи може взяти на себе один банк чи навіть консорціум. Окрім того, варто враховувати фінансові можливості щодо задоволення потреб окремого проекту. Тому в будівництві Євротунелю, наприклад, брало участь 198 банків з 15 країн світу. Зазвичай фінансування відбувається із залученням іноземних партнерів. Наприклад, у проекті “Сахалін-2” брали участь інвестори з Японії, Великобританії, Нідерландів, США.

Співвідношення власних і залучених коштів може варіювати, але для проектного фінансування характерною є висока частка позичкових коштів порівняно з власними (наприклад, у проекті з видобутку золота в Узбекистані (Зеравшан) і будівництві Ярезького гірничо-хімічного

комплексу частка власних коштів спонсорів становила 30 %, інші 70 % – це кошти кредиторів, у проекті “Сахалін-2” – 20 до 80 %).

Таблиця 1

Приклади використання проектного фінансування в реалізації деяких інвестиційних проектів [9; 12; 14]

Назва, коротка характеристика	Вартість	Особливості
Євротунель. Будівництво тунелю, що з'єднує Великобританію і континентальну Європу	12 млрд. США	Банки-учасники – 198, країни – 15. Інвестиції лише приватного сектора без залучення державних гарантій
Зеравшан. Видобуток золота в Узбекистані	Співвідношення власних і залучених коштів 30:70 (45 млн. дол.: 150 млн. дол.)	Засновниками проектної компанії були: Державний комітет Узбекистану з геології і мінеральних ресурсів, Державний гірничо-металургійний комбінат “Навої”, Акціонерне об'єднання “Ньюмонт Узбекистан ЛТД”. Кредитні кошти надані ЄБРР, комерційними банками США, Великобританії, Швейцарії, Німеччини, Франції, Австрії
Сахалін-2. Освоєння нафтогазового і газового родовищ, експортно орієнтований проект, нафта і газ постачаються на внутрішні та зовнішні ринки	10 млрд. дол. США	Засновниками проектної компанії є чотири іноземні компанії: “Маратон” (США, 37,5 %), “Міцуї” (Японія, 25 %), “Ройял-Датч/Шелл” (Нідерланди/Великобританія, 25 %), “Міцубісі” (Японія, 12,5 %). У квітні 2007 року акціонери підписали угоду купівлі-продажу з ВАТ “Газпром”. На даний момент частка останнього становить 50 % плюс одна акція, “Шелл” – 27,5 %, “Міцуї” – 12,5 %, “Міцубісі” – 10 %. Основними кредиторами є МФО (ЄБРР, МФК), а також Ексімбанк США та Японії. Фінансування проекту відбувається без “права регресу”. До моменту завершення проекту співвідношення власних коштів інвесторів і кредитних установ становитиме 20 до 80 %
Будівництво Ярезького гірничо-хімічного комплексу потужністю 650 тис. тонн з видобутку і переробки руди. Мета проекту – освоєння нафтитанових родовищ і реалізація продуктів переробки нафти і титанової руди на внутрішніх і зовнішніх ринках	Співвідношення власних і залучених коштів 30:70. Загальна вартість проекту 16,2 млрд. руб.	Для розробки нафтитанового родовища в 1997 році були створені ВАТ Ярезька нафтитанова компанія (ЯНТК) та ВАТ “Комітан”, у власність якого перейшов майновий комплекс з видобутку руди. У 2002 році “Лукойл” придбав 82 % акцій ЯНТК

Саме тому для реалізації інвестиційних проектів методом проектного фінансування характерним є високий фінансовий важіль, що збільшує доходи інвесторів. Дію такого ефекту досить вдало на простому прикладі показує Е.Р. Йескомб (табл. 2).

Таблиця 2

Вплив фінансового важеля на дохідність інвестора [2, с. 28]

Показник	Низький важіль	Високий важіль
Вартість проекту, ум.од.	1000	1000
Позика, ум. од.	300	800
Власний капітал, ум. од.	700	200
Виручка від проекту, ум. од.	100	100
Відсоткова ставка позики в рік, %	5	7
Відсотків до сплати $[(a) \cdot (d)]$, ум. од.	15	56
Прибуток $[(c) - (e)]$, ум. од.	85	44
Дохідність власного капіталу $[(f) / (b)]$, %	12	22

Бачимо, що вартість проекту (1 000 ум. од.) і його виручка (100 ум. од.) в обох випадках є однаковими. Розрахунки показують, що у випадку низького важеля, коли частка позики становить 30 %, дохідність власного капіталу становить 12 %. Якщо ж частка позики становить 80 %, то дохідність власного капіталу – 22 %. Як висновок, “...у проектному фінансуванні використовується перевага – позика дешевша ніж власний капітал, бо позикодавці бажають отримати більш низький дохід (при більш низькому ризику), ніж інвестори в акціонерний капітал” [2, с. 28].

Для України можливість залучення іноземного інвестора відіграє виняткову роль внаслідок обмеженості власних фінансових ресурсів. Крім того, міжнародні ринки вже нагромадили певний досвід використання різних схем проектного фінансування, натомість для України брак такого досвіду є однією з основних перешкод на шляху до активного впровадження даного способу. Адже структурування проекту, оцінка його ризиків та ефективності, управління тощо потребують неабияких знань та навиків у різноманітних сферах, де може застосовуватись проектне фінансування. Тому залучення іноземного інвестора до фінансування проекту, окрім можливості сформувавши необхідний капітал, дає змогу скористатись консультативними послугами з боку більш досвідчених партнерів. За даної економічної ситуації в нашій державі важко уявити активне застосування проектного фінансування як банківської продукції, але на перспективу саме на банки покладається найбільша надія в даному напрямку. Адже проектне фінансування потребує розвинутої ринкової інфраструктури, належно функціонуючих страхового, фондового ринків, існування різного роду фінансових посередників (інвестиційних банків, спеціалізованих небанківських

фінансово-кредитних установ тощо). Враховуючи українські реалії, основну ставку найближчим часом варто зробити на універсальні банки.

Першочергово проектне фінансування використовувалось для реалізації широкомасштабних експортно-імпортних операцій. Капіталомісткість інвестиційних проектів диктувала дві вимоги: необхідність акумулювати значний капітал і потребу в розподілі ризиків. Саме проектне фінансування як транскордонна комплексна фінансова операція дає можливість залучати іноземних інвесторів, що дозволяє ініціаторам проекту "... знижувати затрати з погашення боргів, встановлювати довгострокові зв'язки з постачальниками сировини і матеріалів, зменшувати ризики, пов'язані з постачанням обладнання і з вводом об'єктів в експлуатацію, а також забезпечити об'єкти, що фінансуються, підтримкою національних і міжнародних кредитно-фінансових організацій" [10, с. 6].

Проектне фінансування як міжнародна форма капіталовкладень, з одного боку, об'єднує учасників реалізації інвестиційного проекту не за географічною (територіальною) приналежністю, а за економічним критерієм, яким визначається можливість акумулювання коштів. Тут особливу роль відіграє фінансова глобалізація і можливість транснаціонального руху капіталів. Преферентивна консолідація зусиль всіх учасників на цільовому об'єкті – інвестиційному проекті. Саме інвестиційний проект є стрижневим у проектному фінансуванні. Всеохоплюючий процес глобалізації сприяє можливості об'єднувати зусилля всіх зацікавлених сторін незалежно від їх місця знаходження. З іншого боку, саме географічний фактор відіграє визначальну роль, коли мова йде про реалізацію інвестиційних проектів, пов'язаних з природними ресурсами, наприклад, розробленням нафтових родовищ, видобутком золота. Як бачимо, якщо йдеться безпосередньо про фінансування проекту, то географічна приналежність не є визначальною. Якщо ж брати до уваги спрямованість вкладення коштів – інвестиційний проект, то значна частка їх є територіально прив'язаними.

Однією з основних характеристик проектного фінансування (у класичному розумінні даного поняття) є наявність проектної компанії. Глобалізація економіки дає додаткові переваги і проектному фінансуванню. Трапляється, що проектна компанія не завжди належить безпосередньо спонсорам, іноді вони використовують проміжну холдингову компанію, що реєструється в країні з вигіднішими умовами оподаткування. Не завжди проектна компанія утворюється у вигляді компанії з обмеженою відповідальністю. Є.Р. Йєскоґ наводить такий приклад: "для того щоб прибуток від реалізації проекту обкладався податком на рівні спонсорів і податки на капітальні витрати вираховувались з інших прибутків спонсорів, а не з прибутків проектної компанії" [2, с. 62].

У своєму арсеналі проектне фінансування володіє широким інструментарієм методів фінансування (самофінансування, акціонування, державне фінансування, боргове фінансування (банківський кредит, лізинг, облігаційна позика, фірмовий кредит, кредити міжнародних організацій)). Поодинокі використання кожного з них ще не засвідчує факту проектного

фінансування, але їх певні комбінації у відповідних співвідношеннях є індивідуальними для кожного інвестиційного проекту. Обрання того чи іншого методу може надавати певні переваги відповідно до законодавства окремої країни. Наприклад, використання лізингу в схемах проектного фінансування, яке досить часто має міжнародний характер, дозволяє скористатись додатковими можливостями. Сфера позитиву зумовлена диференціацією податкового законодавства в різних країнах, що дає змогу побудувати таку архітектуру взаємодії учасників проектного фінансування при реалізації лізингових угод, яка дозволить найкращим чином сполучити переваги правового поля регулювання даної сфери. Вдалим приклад угод такого типу наводить О.М. Петрук: “Зиск від податкових пільг в Англії більший, якщо орендодавець має право власності, а в США – якщо орендодавець має тільки право володіння. Лізингова компанія в Англії купує літак, віддає його в оренду американській лізинговій компанії, а та, в свою чергу, – місцевим авіакомпаніям” [7, с. 391]. Описана схема дає змогу скористатись подвійним економічним ефектом від реалізації. Це лише один з багатьох можливих прикладів використання переваг проектного фінансування.

З таблиці 1 видно, що реалізація проекту “Євротунель” відбувалась лише за рахунок інвестицій приватного сектора без залучення державних гарантій, при цьому спектр учасників і їх географія є досить масштабними, що дозволяє здійснювати трансфер ризиків. Натомість у проекті “Зеравшан” держава брала безпосередню участь в утворенні проектної компанії. Участь держави в реалізації інвестиційних проектів в Україні лише сприятиме підвищенню їх привабливості для потенційних інвесторів. Така участь може характеризуватись багатоплановістю ролей держави, але за умов непривабливого інвестиційного клімату (додатково погіршеного кризовими явищами економіки) вона уявляється невід’ємною.

Реалізація інвестиційних проектів методом проектного фінансування, як правило, є процесом, що триває не один рік, тобто мова йде про довгострокове вкладення коштів, а не спекулятивні потоки так званих “гарячих” грошей [5, с. 8]. При цьому донор інвестиційних коштів зазвичай не є резидентом країни, де знаходиться реципієнт (ініціатор проекту). Виходячи на міжнародні ринки, власники капіталу шукають якомога вигіднішого вкладення коштів, тобто найкращу з можливих альтернатив, що в принципі і спонукає їх не вкладати наявний капітал у розвиток внутрішньої економіки. Саме тому для потенційних інвесторів визначальну роль відіграє ефективність інвестиційного проекту і сукупність факторів, зумовлених специфікою середовища, в якому він реалізуватиметься.

Проектне фінансування дає широкі можливості для розвитку експортно-імпортних операцій, наприклад тих, що пов’язані з кредитуванням під майбутню продукцію. Саме з таких схем проектного фінансування бере свій початок. “... перші механізми подібного роду були задіяні під час розробки нафтових родовищ у США ... Так, кошти, необхідні для розробки родовищ нафти, надавались банком у кредит під нафтові запаси ... позичка погашалась з отриманих від продажу доходів” – описує А.А. Пересада [6, с.

24]. Транснаціональний характер проектного фінансування, подібно до описаної схеми, дає додаткові можливості постачальникам сировини, обладнання, місцезнаходження яких часто непорівнянне з місцем реалізації інвестиційного проекту. У випадку з розробкою нафтових родовищ йдеться про погашення кредиту під нафтові запаси. Щодо сировини чи обладнання при реалізації інвестиційного проекту, тут можливі різні варіанти (встановлення довгострокових

відносин з постачальниками, що в даному випадку будуть кредиторами, наприклад, при наданні фірмового кредиту, чи використанні коштів кредиторів (інвесторів) просто для купівлі сировини чи обладнання).

Щодо існуючої практики використання проектного фінансування вітчизняними банками (в докризовий період), то варто говорити швидше про капіталовкладення за певними ознаками проектного фінансування, ніж про класичний його варіант. Наведемо кілька прикладів з практики діючого банку:

- проект будівництва торгово-офісного центру. Під заставу оформлено акції компанії-позичальника та активи, створені під час реалізації проекту. Повернення коштів очікується за рахунок грошових потоків проекту, зокрема від продажу цього об'єкта;
- розширення потужностей компанії, що займається виробництвом плодоовочевих консервів. Під заставу оформлено діючі і набуті під час реалізації проекту активи підприємства, крім того, його акції, адже ризики були занадто високі;
- розширення виробництва кондитерських виробів. Компанія-позичальник будувала цех, банк фінансував закупівлю устаткування. Сума кредиту була значною, але в заставу оформили лише устаткування. Повернення кредиту передбачалося за рахунок діяльності позичальника (більшою мірою інвестиційний кредит) [11].

Перший випадок за ознакою забезпечення можна віднести до класичної форми проектного фінансування, адже основним забезпеченням проекту є генеровані ним грошові потоки, крім того, значні ризики, що їх бере на себе банк, не вимагаючи від ініціатора проекту додаткового забезпечення. У другому випадку забезпеченням є як грошові потоки від реалізації проекту, так і активи позичальника. Таким чином, від занадто високих ризиків банк вирішив підстрахувати себе додатковим забезпеченням, тобто мова йде про змішану форму фінансування. Загалом же навіть перший випадок важко класифікувати як “чисту” форму проектного фінансування, адже за основну до уваги береться лише один критерій, натомість потрібно враховувати масштабність проекту, кількість учасників, характер їх взаємодії, схеми фінансування та ін.

Характерною для проектного фінансування, хоча і не обов'язковою, є участь міжнародних фінансових організацій. Наприклад, кредитування проекту “Сахалін-2” (див. табл. 1) відбувалось за участі ЄБРР та МФК, проекту “Зеравшан” – ЄБРР. Особливо відчутною є потреба в допомозі МФО в

нинішніх умовах кризи, зокрема, щодо підтримки експортно орієнтованих виробників.

Сприяння наданню експортних кредитів у проектному фінансуванні можливе, крім того, за участі експортно-кредитних організацій (наприклад, Ексімбанк США та Японії в проекті “Сахалін-2” (див. табл. 1). Експортні кредити в проектному фінансуванні зазвичай є кредитами покупця, а не постачальника. Пряме кредитування може здійснюватись спеціально створеними для цього експортно-імпортними банками, які кредитують безпосередньо проектну компанію (що характерно для США (експортно-імпортний банк – U.S. Exim), Канади (корпорація розвитку експорту – EDC), Японії (спеціальне незалежне агентство експортного кредитування та інвестування – NEXI). Одержання експортного кредиту проектною компанією за низькою фіксованою відсотковою ставкою можливе і від комерційних банків, при цьому експортно-кредитні агентства укладають угоду про відсотковий обмін з банками (практикується, наприклад, у Франції (Агентство участі в економічній кооперації – PRO-PARCO), Італії (Італійська асоціація закордонних підприємців – Simest), Великобританії (CDC Capital Partners). Окрім безпосередньої підтримки, експортно-кредитні агентства можуть здійснювати страхування або гарантування кредитів, наданих комерційними банками [2, с. 301-309]. За експертними оцінками, в середньому діяльність ЕКА забезпечує додатково 12 % приросту експорту країни, а один додатковий долар бюджету ЕКА забезпечує в середньому приблизно 302 дол. додаткового експорту [13].

Світова фінансово-економічна криза, ускладнена для України низкою власних внутрішніх негараздів, призвела до негативних наслідків, зумовлених зниженням цін на світових ринках на експортовану продукцію, а також падіння попиту на неї, в той же час девальвація гривні є вигідною для експортерів, адже дає їм додаткові переваги перед конкурентами і робить товари більш дешевшими для споживачів. “Кредитування під гарантії ЕКА може здійснюватись за двома схемами: 1) кредит надається вітчизняному банку для фінансування цільового контракту вітчизняного експортера; 2) зарубіжний банк-кредитор надає прямий кредит вітчизняному експортеру під гарантії вітчизняного банку” [13].

Висновки. Дослідження можливостей проектного фінансування як транскордонної фінансової операції у напрямку корисного його використання у вітчизняній економіці дало можливість зробити ряд висновків:

1. Розглянуті приклади практично реалізованих інвестиційних проектів дали змогу встановити ряд ознак, характерних для класичної форми проектного фінансування. Крім того, з’ясовано випадки, в яких фінансування інвестиційного проекту окресленим методом буде беззаперечно виправданим.

Отже, використання проектного фінансування буде доцільним у випадку високої вартості проекту, яка подекуди перевищує обсяги поточної

діяльності компанії-ініціатора. Зазвичай, якщо йдеться про класичну (“чисту”) форму проектного фінансування, то це широкомасштабні проекти з довготривалим періодом реалізації. Щодо України, то на найближчу перспективу можна прогнозувати фінансування проектного методом в:

- “активну модернізацію виробництва;
- впровадження світових стандартів;
- використання нових прогресивних технологій, зокрема енергозберігаючих. Майбутній чемпіонат світу з футболу теж додасть нові проекти” [11].

2. Проектне фінансування дає можливість акумулювати необхідний для реалізації інвестиційного проекту капітал шляхом залучення іноземних інвесторів. Для України – це перспективи додаткових капіталовкладень у стратегічні напрямки розвитку економіки за рахунок додаткового джерела коштів, можливість здійснити трансфер ризиків. Нарешті, винятковою є роль держави в реалізації інвестиційних проектів пріоритетного напрямку.

3. Значна вартість проекту, необхідність розподілу ризику між учасниками об’єднує їх у консорціуми, що можуть взаємодіяти з проектною компанією за різноманітними схемами, вибір яких залежить від цілого ряду факторів.

4. Експортне кредитування в межах проектного фінансування можливе за сприяння експортно-кредитних організацій, участь яких може бути як безпосередньою (пряме кредитування), так і опосередкованою (страхування, гарантування, надання субсидій за відсотковою ставкою).

Отже, проектне фінансування можна розглядати як транскордонну, комплексну фінансову операцію, інтернаціональний характер якої дає можливість використати переваги ресурсного забезпечення, географічного розміщення, а також різних варіацій фінансування при здійсненні капіталовкладень у стратегічно важливі інвестиційні проекти.

За умов вкрай нестабільної економічної і політичної ситуації в країні залучати іноземного інвестора чи використовувати внутрішнє джерело інвестування однаково важко, тому найближчим часом мова не йтиме про активне використання проектного фінансування вітчизняними банками. Натомість у перспективі подальша розбудова економіки, реалізація комплексу дій (програм) щодо виходу країни з кризи, на наш погляд, обов’язково повинна передбачати використання проектного фінансування як транскордонної фінансової операції, використання якої дає ряд переваг при адекватному виборі методу фінансування в кожному конкретному випадку.

Список літератури

1. Бардиш, Г. О. Проектне фінансування [Текст] : підручник / Г. О. Бардиш. – 2-ге вид. – К. : Алерта, 2007. – 463 с.
2. Йескомб, Э. Р. Принципы проектного финансирования [Текст] / Э. Р. Йескомб ; пер. с англ. И. В. Васильевской ; под общ. ред. Д. А. Рябых. – М. : Вершина, 2008. – 488 с.

3. Куклік, К. А. Фінансові можливості вітчизняних банків у сприянні розвитку проектного фінансування в Україні [Текст] / К. А. Куклік // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 9(87). – С. 173–183.
4. Куриленко, Т. П. Проектне фінансування [Текст] : підручник / Т. П. Куриленко. – К. : Кондор, 2006. – 208 с.
5. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения [Текст] : учебник / под ред. Л. Н. Красавиной. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Финансы и статистика, 2006. – 576 с.
6. Пересада, А. А. Проектне фінансування [Текст] : підручник / А. А. Пересада, Т. В. Майорова, О. О. Ляхова. – К. : КНЕУ, 2005. – 736 с.
7. Петрук, О. М. Банківська справа [Текст] : навч. посібник / за ред. д-ра екон. наук, проф. Ф. Ф. Бутинця / О. М. Петрук. – К. : Кондор, 2004. – 416 с.
8. Попков, И. И. Проектное финансирование как комплексная банковская услуга [Текст] / И. И. Попков // Банковские услуги. – 2006. – № 11. – С. 9–19.
9. Фаузер, В. Проектное финансирование: опыт Ярегского горно-химического комплекса [Текст] / В. Фаузер // Международная экономика. – № 9. – 2007. – С. 25–28.
10. Шенаев, Ю. В. Проектное финансирование как эффективная форма кредитирования инвестиционных проектов [Текст] / Ю. В. Шенаев // Банковские услуги. – 2006. – № 12. – С. 2–23.
11. <http://news.finance.ua> [Електронний ресурс].
12. www.austria.rustrade.org [Електронний ресурс].
13. www.niss.gov.ua [Електронний ресурс].
14. www.sakhalinenergy.ru [Електронний ресурс].

Summary

The article considers project finance as a transboundary financial transaction and determine prospects of it using in domestic conditions.

Отримано 17.09.2009

Куклік, К.А. Проектне фінансування як транскордонна фінансова операція та перспективи його використання у вирішенні окремих економічних проблем / К.А. Куклік // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. - Суми: УАБС НБУ, 2009. – Вип. 26. – С. 191-202.